

LA VARIACIÓ LINGÜÍSTICA

LLENGUA, VARIACIÓ I PARLA

El llenguatge permet als éssers humans estructurar el pensament i comunicar-se. Per fer-ho, habitualment s'utilitza la **llengua**, que podem definir com un codi o sistema de signes lingüístics, perfectament estructurat, que fa possible la comunicació amb els altres membres de la **comunitat lingüística**. En la mesura en què es concreta o materialitza alguna de les possibilitats que permet un sistema lingüístic, s'està fent el pas cap a la parla. És, doncs, a través de l'ús lingüístic que podem arribar a conèixer tant la llengua, tot i el seu caràcter abstracte, com la parla, que es mou en un pla més concret, sotmesa a canvis d'un individu a un altre.

És del tot evident que no existeixen llengües monolítiques o uniformes, ja que la llengua es manifesta en les seves variants. Per això podem dir que la variació és un fenomen inherent a totes les llengües. Aquesta variació afecta tota la comunitat lingüística, des dels parlant individual fins als diferents grups humans, que repartits pel territori o situats en esferes socials diverses, han anat modelant les diferents formes que adopten les llengües en la vida diària.

No té sentit, per tant, considerar els **dialectes** com a varietats inferiors de la llengua, com tampoc no en té pensar que els dialectes es parlen en uns territoris mentre que la llengua es parla en uns altres. Des d'un punt de vista lingüístic totes les llengües estan constituïdes per dialectes geogràfics, socials o històrics. Segons aquest criteri, tots els parlants, sigui quina sigui la seva procedència geogràfica, social, etc., utilitzen un dialecte a l'hora de comunicar-se.

Classificació de la variació lingüística

A l'hora de classificar la variació lingüística hem d'atendre dos criteris essencials: variacions associades al parlant i variacions vinculades a la situació lingüística en què es produeix la comunicació.

<i>Variacions segons els parlants</i>
variació històrica variació geogràfica variació social
<i>Variacions segons la situació comunicativa</i>
Variació estilística o funcional (també rep el nom de registre lingüístic)

De la convergència d'aquests factors amb d'altres de més específics vinculats a l'individu sorgeix el concepte d'idiolecte.

IDIOLECTE

A hores d'ara sembla indiscutible que la variació lingüística és inherent a la llengua i que afecta tant grups com individus. De fet, en cada parlant d'una llengua es relliguen la variació dialectal, social i històrica, a més d'altres factors com ara un determinat repertori verbal, la preferència per determinades estructures sintàctiques, la pronúncia, la qualitat de la veu... El conjunt d'aquests trets defineixen l'idiolecte de cada persona.

L'idiolecte és, per tant, la peculiar realització del codi que fa cada parlant d'una llengua; és la nostra manera de parlar una llengua o, si es vol, el nostre estil.

VARIACIÓ HISTÒRICA

Correspon als diversos canvis que han sofert les llengües al llarg de la història. En el cas de les llengües romàniques, aquests canvis s'inicien cap als segles VII i VIII, quan el llatí vulgar que havia subsistit a la caiguda de l'imperi romà en el territori de la Romània, ja manifestava una fesomia prou diferent entre les diverses zones on es parlava.

La variació històrica en català

Pel que fa a la nostra llengua, des del punt de vista de la variació històrica podem parlar de cinc grans etapes: català preliterari, català medieval, català de la Decadència, català de la Renaixença i català actual.

Català preliterari (segles VIII-XIII): en aquest període les estructures i els mots catalans es trobaven enmig de textos escrits amb voluntat llatina.

Català medieval (segle XIII-XV): el català ja s'utilitzava en la producció de textos de caràcter instrumental o literari. La llengua, en els seus aspectes essencials, ja s'havia format pel que fa al lèxic, fonètica, morfologia i sintaxi.

Català de la Decadència (segles XVI-XIX): en els textos catalans aparegueren castellanismes fins aleshores inèdits en el domini lingüístic català. Aquest procés va augmentar al llarg d'aquests segles. A més, la manca de connexió política entre els territoris catalans va fer incrementar les diferències dialectals entre les zones i n'afavorí l'anarquia ortogràfica.

Català de la Renaixença (segle XIX i primer quart del XX): sota l'impuls promogut per la Renaixença, s'intentà recuperar la llengua catalana en els àmbits cultes, alhora que es pretenia crear una normativa que posés fi a l'anarquia ortogràfica vigent. Les temptatives van ser diverses i les posicions, sovint enfrontades. En aquesta polèmica lingüística, que es va viure de manera especialment intensa en la segona meitat del segle XIX, es poden assenyalar dues línies fonamentals: els partidaris del **català acadèmic**, que propugnaven seguir el model consagrat per la literatura antiga, i els qui apostaven pel **català que ara es parla**, contraris a qualsevol reforma o normativa que no reflectís exactament la llengua parlada en aquell moment. Posteriorment, un grup de joves entusiastes encapçalats per Pompeu Fabra va promoure des de les pàgines de la revista L'Avenç una reforma lingüística que culminà ja en el segle XX amb la normativa aprovada per l'Institut d'Estudis Catalans (IEC)

Català actual: arran de la reforma lingüística promoguda per Pompeu Fabra, l'IEC va adoptar-ne la normativa ortogràfica (1913), la Gramàtica (1918) i el Diccionari general de la llengua (1932). El català havia assolit així la normativització amb què havia d'enfrontar-se als reptes del futur.

L'estudi de la llengua des del punt de vista històric ens permet estudiar-ne l'estat en un moment determinat i observar els canvis i les substitucions lèxiques que s'hi han produït al llarg del temps.

Però per comprovar els canvis que ha experimentat la llengua en el decurs del temps no cal remuntar-se a períodes gaire allunyats dels nostres dies. El pas d'una generació a una altra és sovint suficient per detectar alguna d'aquestes transformacions.

VARIACIÓ SOCIAL

La variació social reflecteix els usos de la llengua que fan els diferents grups socials que integren una comunitat lingüística. Per referir-se a aquesta variació s'utilitza el concepte de **dialecte social**. No sempre, però, resulta senzill establir relacions existents entre llengua i societat, entre altres coses perquè el concepte de grup o classe social admet diferents interpretacions. Tot i així, sembla evident que la parla de les persones té alguna cosa a veure amb la posició social i el nivell d'educació.

La utilització d'uns dialectes socials permet a un individu identificar-se amb un grup social o, contràriament, desvincular-se'n: grups polítics, bandes urbanes, classe social...

La variació social en català

De totes maneres, a l'hora d'estudiar la variació social en la llengua catalana podem tenir en compte aspectes com ara l'edat, el sexe, l'hàbitat o la professió. Aquests factors, juntament amb el nivell d'instrucció, poden ajudar-nos a entendre la complexa diversitat lingüística que s'amaga darrere les relacions que s'estableixen entre els diferents grups socials.

Per aquest motiu, a l'hora d'enfrontar-se a l'estudi de la variació social en llengua catalana és útil plantejar-se també la diferència entre **varietats culturalitzades i no culturalitzades** i l'ús d'un **codi interferit o no interferit**.

- **Culturalitzades/no culturalitzades:** aquesta distinció tendria a veure amb el domini de l'estàndard i amb la capacitat d'adoptar l'estratègia comunicativa adequada. L'escola i en general l'accés a la cultura -en un sentit ampli- serien els elements definidors d'aquesta variació.
- **Codi interferit o no interferit:** la singular història de les terres catalanes ha determinat que la influència del castellà o del francès pugui detectar-se en alguns usos lingüístics catalans.

Al marge dels criteris anterior, podem identificar la presència d'alguns dialectes socials clarament diferenciats, com el **parlar bleada** i el **parlar xava**.

- Parlar bleada: caracteritzat per l'absència de tensió articulatòria i per una permanent nasalització. Pel que fa al vocalisme, no distingeix la vocal neutra de la [a], ni la e /o oberta i tancada. Quant al consonantisme, són freqüents els ensordiments de [z] (camissa), o de les consonants palatals com a *ratxola o platxa*...
- Parlar xava: en relació amb el vocalisme i el consonantisme presenta unes característiques similars al parlar bleada, però conté, en general, una proporció més elevada de castellanismes.

<http://bibiloni.cat/correcciofonetica/glossari.html>

<http://www.youtube.com/watch?v=mci1V02Y29U>

L'argot

Sovint, l'exercici d'una professió o l'activitat laboral implica l'adopció d'un determinat codi, que s'utilitza en principi, amb una finalitat críptica, però que serveix sobretot per identificar els membres del grup. Aquesta varietat especial rep el nom d'*argot*. No hem de pensar que l'argot només és utilitzat pels sectors marginals de la societat. Metges, advocats, professors, futbolistes, etc., utilitzen un argot que sovint només coneixen els membres d'aquell sector social. Temes com ara *mates, cates, telecos*, són mostres de l'argot dels estudiants, de la mateixa manera que ho poden

ser *talego*, *peluco* o *dinyar* en els sectors més marginats socialment.

http://www.youtube.com/watch?v=XPWOOIzF9k&feature=PlayList&p=9F54E695C9D84998&playnext_from=PL&playnext=1&index=31

En la creació de l'argot intervenen recursos com ara la derivació o l'escurçament de mots, la influència d'altres llengües o la creativitat i la imaginació que permet establir noves associacions entre paraules i objectes o activitats.

Característiques de l'argot

- vinculat a un àmbit professional;
- finalitat críptica i voluntat d'identificació amb un grup;
- influència d'altres llengües: caló, castellà, anglès, etc.;
- desplaçament del sentit dels mots per procediments metafòrics, p.ex.: *xocolata*
- utilització del mecanisme de derivació o escurçament per crear nous mots: *mates*

No s'ha de confondre l'argot amb la utilització de la terminologia específica d'una professió

Variació geogràfica

Les diferents modalitats que una llengua adopta en les diverses zones del seu domini lingüístic constitueixen la variació geogràfica o el que tradicionalment s'ha anomenat variació dialectal. Els **dialectes** són, doncs, el conjunt de modalitats d'una llengua que es parlen al llarg d'un territori. No existeix una oposició substancial entre llengua i dialecte, ja que el dialecte no deixa de ser la concreció que la llengua té en una àrea determinada del domini lingüístic. El terme dialecte no té, doncs, cap connotació pejorativa. Mai no hauríem de caure en l'error de pensar que un dialecte és una llengua mal parlada. En realitat, la llengua viu en els seus dialectes, perquè tot sistema lingüístic és alhora **llengua i dialecte**.

Formació i identificació

En la configuració d'un dialecte han intervingut factors geogràfics, vicissituds històriques, aspectes socials... Els uns i els altres han contribuït a configurar els parlars de cada domini lingüístic. Però l'estudi aprofundit dels dialectes permet detectar l'àmplia base lèxica, morfològica i fonètica que comparteixen les modalitats d'una mateixa llengua; una unitat que és determinada per les afinitats estructurals entre les diferents modalitats, la intercomprensió recíproca entre parlants de dialectes diferents, la consciència lingüística i la tradició històrica i literària, elements que permeten establir l'adscripció d'un dialecte a una llengua determinada.

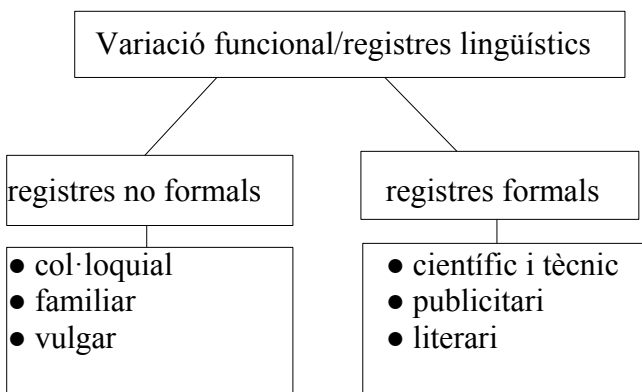
Per bé que tota llengua presenta diferents modalitats al llarg del territori, no hem de pensar que el pas d'un dialecte a un altre es faci d'una manera brusca i tallant. Ben al contrari, es dibuixen unes zones de transició en què es produeix un cert creuament de trets lingüístics corresponents a diferents dialectes. La transició es fa de manera suau, esglaonada. Les isoglosses són les línies imaginàries que donen compte de l'abast d'un tret lingüístic en un territori.

ELS REGISTRES LINGÜÍSTICS

La variació estilística: els registres de la llengua.

La diversitat lingüística que podem detectar en qualsevol text o discurs és deguda a dos factors: la procedència dels parlants, que determina la variació geogràfica, social i històrica, i la situació en què es produeix la comunicació, que condiciona la variació funcional, també coneguda com a **registre lingüístic**. No parlem igual quan ens trobam amb un company de classe i comentam com ha anat el cap de setmana, que quan feim una entrevista de feina.

Cada situació requereix un determinat ús lingüístic, que no té res a veure amb la correcció o incorrecció, sinó amb el concepte d'adequació del parlant al context comunicatiu en què es troba. En conseqüència, les varietats funcionals o registres lingüístics tenen a veure amb la modalitat que presenta un llengua en una situació comunicativa concreta. Tenint en compte això, l'anàlisi de qualsevol text ens ha de permetre determinar la variació dialectal o estàndard a partir de la qual ha estat elaborat i el registre que s'ha utilitzat d'acord amb la situació comunicativa en què es troba el parlant.

Factors que determinen els registres

Hi ha quatre factors fonamentals que determinen el registre que cal utilitzar en un context comunicatiu: el tema, el canal de comunicació, el grau de formalitat i la intencionalitat.

TEMA

La temàtica a què fa referència el missatge condiciona el lèxic que es triarà, però també les estructures sintàctiques que caldrà utilitzar. En general, podem diferenciar els textos associats a temàtiques generals i els que estan vinculats a temes més concrets o específics. Per parlar sobre temes generals, solem utilitzar paraules corrents, mentre que quan ens referim a una temàtica més concreta generalment utilitzam un vocabulari més precís, cultismes o termes procedents del llenguatge tècnic. Les diferències pel que fa a la temàtica expliquen que allò que per a nosaltres és un simple mal de cap es converteixi per a un metge en una cefalea. En el primer cas, quan utilitzàvem *mal de cap* ens movíem en un pla general, mentre que *cefalea* se situa en un pla més específic.

CANAL

El canal utilitzat en la comunicació condiciona també la selecció del registre. Bàsicament, el llenguatge verbal es pot transmetre per un canal oral o per un canal escrit. En general, la llengua oral és més espontània i fa un ús freqüent de mots introductoris i paraules polisèmiques; a més, la

comunicació es reforça sovint amb un seguit d'estratègies no estrictament verbals: gestos, to, entonació, etc.

El canal escrit ofereix més possibilitats d'elaboració. La tria de mots sol ser més precisa i les construccions sintàctiques, més acurades. De tota manera, poden produir-se encreuaments entre un canal i l'altre. Així, sovint, els discursos parlamentaris, tot i transmetre's oralment, han tingut una elaboració escrita prèvia. Un cas encara més clar de contacte entre el canal oral i l'escrit l'ofereix el teatre, en el qual la representació se sustenta sempre en un text escrit, perfectament elaborat. En sentit contrari, una nota escrita pot algunes vegades, acostar-se més a les convencions que caracteritzen la llengua oral.

Al marge dels contactes tradicionals entre canal oral i escrit, amb la invasió tecnològica dels darrers decennis s'han creat nous canals que no sempre s'ajusten fàcilment a la dualitat oral/escrit: el fax, internet, etc.

INTENCIONALITAT

El propòsit o intencionalitat amb què s'han produït el text determina el registre utilitzat. Les intencions poden ser diverses: informar, convèncer, descriure...; com també ho són les exigències lingüístiques que deriven de cadascuna d'aquestes modalitats de discurs. A grans trets, diferenciarem dues possibles intencions en la producció de textos: la voluntat objectiva i la voluntat subjectiva. En aquest darrer cas, serà freqüent l'ús de la primera persona, d'oracions exclamatives, de lèxic connotatiu, etc., mentre que en el primer se sol utilitzar la tercera persona per reforçar la pretensió objectiva del text.

GRAU DE FORMALITAT

Pot indicar el grau de relació que es dona entre els interlocutors o simplement el nivell de formalitat que presideix una situació comunicativa. No parlem de la mateixa manera amb un amic que amb uns desconeguts; no ens adreçam amb el mateix tractament a un company que a un conseller del Govern. Fins i tot, dues persones poden utilitzar registres diferents segons quin sigui el nivell de formalitat de la situació comunicativa en què es troben. Dos advocats utilitzaran registres diferents segons que es trobin en la vista oral davant el jutge, o bé pactant els termes d'una sentència en el passadís de l'Audiència.

La llengua preveu un ampli repertori de fórmules de tractament, que van des del tu, que s'utilitza en situacions poc formals, fins a un vostè o el vós, que reservam per a usos formals. Hi ha altres formes com ara *honorable*, *il·lustríssim*, etc., que van associades a un càrrec determinat. Però el grau de formalitat també es manifesta per tot un seguit de recursos: tria lèxica, ús d'un determinat to de veu, presentació del text, etc.

TIPUS DE REGISTRES

La combinació dels factors analitzats anteriorment determina la tria del registre més adequat a una situació comunicativa. En general, podem diferenciar dos grans grups: registres formals i registres no formals, que, al seu torn, integren altres registres, com ara el col·loquial, el tècnic, el literari, etc.

Registre col·loquial

Es tracta del registre lingüístic més freqüent en les situacions comunicatives i, per tant, la temàtica sol anar lligada a fets de la vida ordinària. El canal acostuma a ser oral i, en conseqüència, el text s'elabora en el mateix moment de la parla.

La temàtica general i el caràcter espontani del registre col·loquial determinen moltes de les característiques sintàctiques, lèxiques, morfològiques o fonètiques del registre col·loquial

Registre col·loquial	Tema: quotidià
	Canal: oral
	Propòsit: interactiu/subjectiu
	Formalitat: baixa

Pel que fa a l'**organització del text**, el registre col·loquial presenta una escassa coherència textual, que supleix amb un ús abundós d'elements antisoroll, díctics, repeticions, etc.

Pel que fa a la **intenció comunicativa**, el registre col·loquial es caracteritza per la subjectivitat i per la importància que adquireix l'intercanvi de papers entre receptor i emissor. De fet, més que de receptors i emissors, hauríem de parlar d'interlocutors.

Respecte al **grau de formalitat**, el registre col·loquial s'associa generalment a situacions comunicatives en què no hi ha grans distàncies socials entre els interlocutors. L'ús de la segona persona (tu, vosaltres) és, per tant, la forma més habitual.

Un comentari a part mereixen dos registres vinculats, poc o molt, al col·loquial: **el registre vulgar i el familiar**. Ambdós comparteixen bona part de les característiques que havíem assenyalat per al registre col·loquial, però en diferencien lleugerament el camp lèxic. Mentre que el registre familiar recorre a formes pròpies del llenguatge infantil pe fer referència a determinades funcions fisiològiques (fer pipí), el registre vulgar s'identifica amb la profusió de renecs, lers referències als òrgans sexuals, la transgressió dels valors religiosos, etc. Per tot això, tot i ser un registre absolutament viu en la llengua, les convencions socials imposen fortes restriccions al seu ús.

Els registres científics i tècnics

Els registres científics i tècnics solen anar associats a la divulgació escrita. En principi, tenen un propòsit objectiu, cosa que afavoreix la presència de construccions de caràcter impersonal, l'absència de verbs en 1a i 2a persona, la utilització de mots monosèmics, la profusió de sigles, etc.

En el discurs científic o tècnic hi ha un clar predomini de la funció referencial, cosa que exigeix l'ús d'una terminologia específica de cada camp d'investigació. Això explica la gran quantitat de cultismes i neologismes que incorporen aquests registres. Es tracta de defugir l'ambigüitat, de no deixar lloc a interpretacions personals. En conseqüència, la sintaxi ha de prioritzar la correcció i la concisió per damunt de les subordinacions excessivament filigranades, que en dificultarien la

comprensió. Per aquest motiu, el mateix afany de claredat oblida a col·locar informació en paràgrafs, amb una estructura lògica i coherent.

Registre literari

En el registre literari, predominen una voluntat estètica i un propòsit subjectiu. Per assolir aquests objectius, l'autor explota al màxim les possibilitats expressives que li ofereix la llengua: al·literacions, jocs de paraules, figures retòriques, recuperació d'arcaïsmes, etc. Cal tenir en compte que el registre literari té la possibilitat d'integrar altres registres lingüístics. La modalitat col·loquial i, fins i tot, la vulgar en poden formar part en les mateixes condicions que qualsevol altra modalitat del registre literari.

Registre publicitari

El tombant comercial, les pràctiques econòmiques o l'estructura política que cada cop més defineixen la societat actual han situat en primer pla el registre publicitari. En realitat es tracta d'un registre condicionat absolutament per la pretensió d'incidir en la voluntat dels hipotètics usuaris, votants, etc. Però justament perquè aquest és l'objectiu comú de qualsevol campanya, els creadors publicitaris tendeixen a usar diferents estratègies per singularitzar el seu producte, des de l'aparença de l'objectivitat fins al toc de la subjectivitat, passant per l'ús de la ironia o de l'ambigüitat calculada.

Registre jurídic i administratiu

És el registre utilitzat en el món de l'administració i de la judicatura. Lleis, decrets, circulars, edictes... són alguns dels documents que incorporen aquest tipus de registre. Tradicionalment s'ha caracteritzat per una sintaxi enrevesada i una retòrica arcaïtzant, fet que dificultava força la comprensió dels textos legals. Actualment, però, s'han fet esforços per abandonar aquests tics lingüístics propis d'èpoques passades i oferir un model de llenguatge acurat, però entenedor. En aquest mateix sentit, cal destacar els intents que s'han fet darrerament des de diferents institucions per tal d'oferir uns models textuais unificats i amb una organització de la informació coherent i precisa.

LA VARIETAT ESTÀNDARD

Al marge de la variació, existeix una varietat, anomenada estàndard, que se situa per damunt de la diversitat lingüística descrita fins aquí. L'estàndard es defineix d'una banda pel seu caràcter supradialectal, és a dir, per neutralitzar les diferències dialectals existents entre els parlants; i de l'altra, perquè és la varietat que proporciona els models adequats per ser utilitzats en les comunicacions formals i satisfà, per tant, les necessitats comunicatives de la societat moderna.

Formació

En la formació de la varietat estàndard han intervingut diferents processos històrics i culturals, que sovint s'han vist afavorits per l'existència d'un poder polític. En realitat, la configuració de l'estàndard s'ha produït a través d'un procediment de tria i selecció dels recursos que ofereix el sistema lingüístic.

Sovint el model estàndard s'ha modelat sobre la base d'un dialecte, que, per raons demogràfiques, polítiques o per prestigi literari assolit, ha gaudit d'una projecció o d'una promoció afortunades. Aquest criteri explica la configuració de l'estàndard italià, que té com a base el dialecte toscà i la

tradició literària de Dante, Petrarca i Boccaccio. Un procés similar segueix la creació de l'estàndard francès, constituït a partir del dialecte de *l'Île de France* i en el qual resta de dialectes no hi han tengut cap intervenció.

A banda del model basat en la supremacia d'un dialecte, hi ha també la possibilitat de construir un estàndard en què intervenguin, bé que potser en grau divers, tots els dialectes. Aquest és el cas d'algunes estandarditzacions modernes com ara l'euskara batua (basc unificat)

Fases

En els processos d'estandardització podem distingir dos aspectes: els lingüístics i els socials.

- Lingüístics. El procés d'estandardització exigeix que, prèviament o d'una manera correlativa, la llengua s'hagi dotat d'una normativa que fixi els diferents components que la integren: ortografia, morfologia, sintaxi i lèxic. Es tracta, però, de dos processos diferents que no s'haurien de confondre. Mentre que la normativa regula l'ús del conjunt de la llengua, l'estàndard fa una selecció amb criteris funcionals de totes les possibilitats que ofereix el sistema lingüístic. Per aquest motiu, podem considerar que l'estàndard constitueix un subconjunt dins l'espai més ampli delimitat per la normativa. En aquest sentit, des d'un punt de vista normatiu, resulta tan correcte usar les paraules *sonat*, *barjaula* i *collons* com *boig*, *prostituta* i *testicles*, mots corresponents al català estàndard. En definitiva, serà la situació comunicativa la que donarà validesa a l'ús d'un mot o de l'altre, perquè, al capdavall, el diccionari normatiu recull totes aquestes formes.
- Socials. Un cop codificada la llengua, cal estendre el seu coneixement a través de l'escola i consolidar la seva difusió a través de l'ús en els circuits culturals i centres de poder.

Característiques

L'existència de l'estàndard és una condició per assegurar la continuïtat i el progrés d'una comunitat lingüística en el futur. En primer lloc, perquè l'estàndard ocupa un lloc central dins el sistema lingüístic i assumeix, per tant, un valor simbòlic i aglutinador, tant per als mateixos parlants com per a aquells que volen accedir al coneixement de l'idioma. Segonament, perquè l'estàndard és un element d'estabilitat que contribueix a neutralitzar les diferències existents entre els diversos dialectes que integren la llengua. D'aquesta manera, atorga seguretat als parlants, ja que se'ls proporciona una norma clara i explícita per a qualsevol ús comunicatiu. En tercer lloc, donats el valor referencial i l'estabilitat que el caracteritzen, l'estàndard és la varietat que correspon al sistema educatiu, als mitjans de comunicació i a l'Administració. Finalment, l'existència i la difusió de l'estàndard són signes de normalitat dins una comunitat lingüística, que, altrament, es veuria abocada a un procés d'alienació lingüística que conduiria, amb més rapidesa, o menys, a la substitució lingüística per una llengua que complís les funcions que hauria d'haver assumit l'estàndard propi.

Ara bé, la difusió de l'estàndard pot fer que aquesta modalitat s'adapti a altres registres, fins i tot al col·loquial. D'aquí que alguns lingüistes proposin referir-se a l'estàndard com a varietat més que no pas com a registre.

L'estàndard català

La peculiar situació històrica que han viscut les terres catalanes han dificultat considerablement la creació i la promoció d'un estàndard propi. Durant el període medieval i fins a l'entrada del Renaixement, el català va dotar-se d'un model de prosa -una koiné literària-, que va ser acceptat per tots els territoris sota el domini de la Corona d'Aragó. Amb el canvi de conjuntura política que es va produir al segle XVI, la koiné literària medieval va caure en desús i no va ser substituïda per cap altre model alternatiu. L'entrada de l'edat moderna no va fer res més que agreujar la situació pel que fa a les possibilitats de normativització de la llengua catalana. Bandejada dels àmbits públics i trencats els lligams polítics i culturals entre els territoris catalans, la llengua no assolí la plena normativització fins al segle XX, quan Pompeu Fabra va dur a terme la codificació de la llengua que va ser aprovada per l'Institut d'Estudis Catalana (1913).

Els breus períodes de normalitat democràtica de què han gaudit les terres catalanes durant el segle XX no han estat suficients perquè l'estàndard català hagi obtingut el desplegament necessari. A més, l'estandardització del català topa amb l'obstacle de la compartimentació administrativa del domini lingüístic. Si a això hi afegim la desigual implantació de l'ensenyament i les dificultats per crear uns mitjans de difusió comuns a tota l'àrea lingüística, ens podem adonar dels entrebancs que cal superar per a la definitiva consolidació d'un model estàndard vàlid per a tota la comunitat catalana.

La consolidació de l'estàndard català

L'estàndard català hauria de ser prou flexible per incloure les solucions morfològiques o lèxiques pròpies dels dialectes geogràfics i admeses per la normativa. De la mateixa manera, l'estàndard oral hauria de donar entrada a les varietats fonètiques característiques dels parlants occidentals o de les varietats illenques. Es tracta, en definitiva de fer camí en el procés d'estandardització del català evitant incórrer en l'error d'oferir un model basat únicament en el dialecte central, però defugint igualment de caure en el parany de crear estàndards regionals, que, a la llarga, esdevendrien un entrebanc insuperable per a la creació d'un espai global de comunicació en català. Només a partir d'un model que sigui alhora estable, perquè serveixi de referència per a tots els parlants, i flexible, perquè s'adapti a les peculiaritats que singularitzen la llengua a cada territori, serà possible construir un estàndard. Aquesta varietat haurà de trobar en l'ensenyament, en l'ús per part de les Administracions i, sobretot, en la utilització en els mitjans de comunicació, la revàlida necessària per assegurar l'èxit de la proposta.